

INTERVIEW MET HOOGLERAAR OUDERENGENEESKUNDE RUDI WESTENDORP

'Samen doordacht' naar een passende zorg voor ouderen'

In pakweg tien tot twintig jaar kan de Nederlandse ouderenzorg er een stuk gezonder uitzien. Dan hebben we een stelsel dat beter op ouderen is ingericht en efficiënter werkt, zegt hoogleraar ouderengeneeskunde Rudi Westendorp. De regionale NPO-aanpak waarbij ouderen actief meebeslissen laat zien hoe dat kan. 'Het is een kwestie van samen nadenken over de koers, kijken naar de opbrengsten en kosten en waar nodig de koers bijstellen. Op die manier kun je een prachtige reorganisatie van de ouderenzorg tot stand brengen.'

Door: S. Stam

Westendorp is vanaf het begin actief betrokken geweest bij de aanpak van het Nationaal Programma Ouderenzorg (NPO), waarbij UMC's regionale netwerken hebben opgezet en daar alle stakeholders bij betrekken. Als directeur van het kennisinstituut voor vitaliteit en veroudering Leyden Academy zet hij zich dagelijks in voor een betere kwaliteit van leven van ouderen. Er is een waardevolle mix van praktijk en kennis ontstaan, waarbij kritisch wordt gekeken naar wat er nodig en nuttig is. 'En wat niet werkt, daar houd je gewoon mee op', zegt Westendorp. 'Deze aanpak, waarbij je voorzieningen doorlopend kunt bijstellen, is in het bedrijfsleven al heel gewoon. Maar in de zorg is het nog maar amper doorgedrongen. En dat is zonde. Ik denk dat je door vraaggericht en efficiënt te werken heel veel kosten kunt besparen.'

Verzorgingsstaat

Daarvoor is het wel nodig dat professionals anders tegen ouderenzorg gaan aankijken, vervolgt Westendorp. We moeten gaan 'omdenken'.

We zijn te lang doorgegaan met het pampere van ouderen, of ze nou wilden of niet. 'Geheel in lijn met het Zwitserlevengevoel hebben we in Nederland een systeem neergezet waarbij ouderen vanaf hun 65ste rust kunnen nemen, verzorgd worden en kunnen genieten. Ik weet dat dit een te-kort-door-de-bocht-opmerking is maar we hebben te veel mensen afhankelijk gemaakt van de verzorgingsstaat, niet alleen financieel maar ook sociaal-emotioneel. We houden vast aan een samenlevingsmodel uit de jaren vijftig van de vorige eeuw: dat betekent onder meer werken tot je 65ste en daarna een beloning in de vorm van pensioen. Zo staan we er sociaal-emotioneel nog steeds in en zo zijn ook de voorzieningen ingericht, van de AOW tot het verzorgingshuis aan toe.'

Verhoogde levensverwachting

Als je de ouderenzorg anno 2014 zo benadert, lijkt het net alsof er sinds de jaren vijftig niets veranderd is, zegt Westendorp. Alsof we nu niet veel ouder worden en alsof we op hogere leef-

tijd niets meer kunnen. Het tegendeel is het geval. 'Nederland is op meerdere fronten echt een topland: we hebben een hoogstaande gezondheidszorg, we zijn rijk en de kwaliteit van ons voedsel is prima. Dus loop je minder schade op, blijf je langer gezond en word je ouder. En wat mij nou stoort is dat heel veel mensen daar niet blij om kunnen zijn. Ik zou zeggen: doe er wat mee! Er zijn nu grote stukken leven die we enkel hedonistisch invullen, maar dat is al snel saai. Na vijf jaar over de wereld trekken heb je het wel gezien. Een ander punt is dat dat Zwitserlevengevoel erg duur is. We kunnen dat gewoon niet meer opbrengen.'

Crisis versnelt ommekeer

Volgens Westendorp zijn we dankzij de economische crisis gaan inzien dat het zo niet verder kan. 'We zien dat het onbetaalbaar is geworden. De wal heeft het schip gekeerd. Tegelijk zie je dat er veel onvrede is over de verzorgingsstaat die we nu kennen. Blijkbaar hebben we de afgelopen vijftig jaar een systeem neergezet waar men maar matig tevreden over is. Dan hebben we met zijn allen toch iets niet goed gedaan en dat terwijl er 80 miljard in de zorg omgaat, waarvan meer dan de helft in de ouderenzorg.' Belangrijk is volgens de hoogleraar daarom dat ouderen hun eigen verantwoordelijkheid nemen voor de inrichting van de oude dag. 'En ouderen willen dat ook. Als je hun vraagt wat ze belangrijk vinden, staat "eigen regie" met stip bovenaan. Daarmee staan ouderen in de spagaat: aan de ene kant willen ze het zelf bepalen, terwijl ze zich aan de andere kant laten inpakken door het aanbodgedreven zorgsysteem.'

Ouderen praten mee

De afgelopen jaren is het NPO het 'omdenken' concreet gaan vormgeven. Partijen die in het verleden onafhankelijk van elkaar werkten zijn samengebracht, om van daaruit nieuwe initiatieven te ontwikkelen. Een belangrijk element hierin is dat de 'stakeholders' (lees: de ouderen zelf) actief zijn betrokken. Een polder dus met zorgaanbieders en de mensen om wie het uiteindelijk gaat. 'Zij zijn uiteindelijk de "proof of the pudding". Als zij het niet eten, moet je er niet aan beginnen. In het begin gaf dit opwinning bij de professionals, want veel van hun ideeën ("dit is goed voor u") werden in korte tijd afgebroken. Maar nu zie je dat die nieuwe aanpak in elke regio succesvol is geweest. Op een natuurlijke wijze breng je de passende zorginnovatie tot stand. Als je het zo vertelt, is het eigenlijk te idioot voor woorden dat we dat niet eerder hebben gedaan.'

Rudi Westendorp

Eenzaamheid

De cyclische aanpak van het NPO is onder meer toegepast bij het bedenken van oplossingen voor eenzaamheid, volgens Westendorp ook zo'n typisch onderwerp dat door de staat is 'gekaapt'. 'Hoe we het beste met eenzaamheid bij ouderen om moeten gaan weten we nog niet, maar we weten wel dat we er niet met zijn allen omheen moeten gaan staan. Daar wordt de oudere in elk geval niet minder eenzaam van. Wat je moet weten is of je te maken hebt met weinig sociale contacten of ervaren eenzaamheid. Je moet doorgronden hoe het kan dat iemand die wordt omringd door mensen zich toch eenzaam voelt. Wij moeten oudere mensen beter begrijpen voordat we hen ondersteuning kunnen bieden.'

Weggegooid geld

In het verleden wilden we daar nog wel eens overheen stappen, zegt Westendorp, die als voorbeeld het consultatiebureau voor ouderen noemt. 'Natuurlijk was je daar destijds voor. Het was een politiek item, waarmee we nooddruftige ouders wel even verder zouden helpen. Maar nu moeten we vaststellen dat dit nooit tot ervaren of objectieve gezondheidswinst heeft geleid. Het idee van zo'n consultatiebureau is nu een beetje weggeëbt, maar we kunnen wel achteraf vaststellen dat het niet goed doordacht was, terwijl er zo'n honderden miljoenen euro's in zijn verdwenen. Je moet samen niet drie maar vier keer nadenken over de koers die je wilt varen, zoals we dat binnen het NPO nu doen. En als die nieuwe koers levert, dan ga je verder en anders niet. Als je het zo aanpakt kun je binnen tien tot twintig jaar een prachtige reorganisatie van de ouderenzorg tot stand brengen.'